

In 2017 wordt voor de tweede maal Nederland Leest Junior georganiseerd. Het thema dit jaar is robotica en het boek dat centraal staat is *Cyberboy* van Tanja de Jonge. In deze les van 90 minuten leren de leerlingen om stap voor stap een mening te vormen en hierover met elkaar in gesprek te gaan. De stelling die centraal staat is: *Omgaan met emoties moet je leren.*

KERNDOELEN EN REFERENTIELEVELS

Nederland Leest Junior sluit aan op taal, burgerschap en 21st century skills. Er zijn raakvlakken met veel kerndoelen, maar dit zijn de belangrijkste:

2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.
3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.
9. De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.
37. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Referentieniveau Mondelinge taalvaardigheid

Gesprekken algemeen:

- De leerling kan initiatief nemen om gesprekken aan te gaan in kleine en grote groepen.
- De leerling kan de hoofdpunten volgen, kan de eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten in een grotere groep.

Luisteren algemeen:

- De leerling kan wat hij hoort koppelen aan eigen gevoelens, ervaringen en andere dingen die hij kent, weet en gezien heeft.
 - De leerling kan een koppeling leggen tussen de inhoud van de beluisterde tekst en eigen ervaringen.
 - De leerling kan kritisch luisteren naar mondelinge informatie en meningen.
 - De leerling kan informatie en meningen interpreteren voor zover deze dicht bij de leerling staan.

Referentieniveau Sociaal-emotioneel en burgerschap

De leerling heeft een mening over de stelling en wordt aangezet tot nadenken en praten over:

- het (h)erkennen van emoties en hoe hiermee om te gaan.
- mag iemand 'anders dan de rest' zijn?
- redenen om vriendschapsrelaties aan te gaan of te verbreken.

WOORDENSCHAT

De mening = ik vind...

Het argument = omdat...

Het feit = een te controleren waarheid.

De discussie = een gesprek waarin mensen het met elkaar oneens zijn en elkaar proberen te overtuigen.

Overtuigen = overhalen zodat de ander vindt wat jij vindt.

Het debat = een aan regels gebonden discussie. Bij een debat is altijd een derde persoon aanwezig die het debat beoordeelt op argumenten.

Consensus = het met elkaar eens zijn.

ORGANISATIE

De les duurt ongeveer 90 minuten en is als volgt opgebouwd:

1. OPZETFASE - 15 MINUTEN
2. BEELDVORMINGSFASE - 25 MINUTEN
3. MENINGSVORMENDE FASE - 15 MINUTEN
4. VERDIEPINGSFASE - 25 MINUTEN
5. EVALUATIEFASE - 5 MINUTEN

MATERIALEN

- Boek *Cyberboy* van Tanja de Jonge
- PowerPoint op het digibord (nederlandleest.nl/school)
- Werkblad *ABC schema* (nederlandleest.nl/school)
- Per leerling 1 rood en 1 groen (vouw)blaadje
- Voorleesfragmenten (nederlandleest.nl/school)

VOORBEREIDING

Lees voor de les het boek voor of laat de leerlingen het boek zelf lezen. Zorg dat het boek in ieder geval tot en met pagina 58 gelezen is.

1. OPZETFASE (15 MIN.)

- Laat het boek zien en geef de opdracht: *We hebben allemaal het boek Cyberboy gelezen. Vertel in dertig seconden aan je schoudermaatje (de persoon die naast je zit) wat je het spannendste óf het interessantste stuk vond uit het boek.*
- Geef na dertig seconden twee of drie leerlingen het woord en vraag: *Wat heb je net gehoord van je schoudermaatje? Beloon leerlingen om hun gewenste luisterhouding. Dit zijn 'opstekers' (term Vreedzame school).*
- Leg uit: *We gaan vandaag discussiëren en debatteren, want dat kun je leren. Vraag: Hebben jullie weleens gediscussieerd? Waarvoor is discussie nuttig? Wat gaat goed en wat kan beter als het gaat om leren discussiëren? Komt van discussie ruzie?*
- Open de PowerPointpresentatie en laat de spelregels zien (**sheet 2**). Spreek met de leerlingen af wat volgens hen de belangrijkste spelregel is. Dit wordt het doel van de les. Hebben de leerlingen ook een persoonlijk doel?
- Vertel hoe de structuur van de les eruit ziet (**sheet 3**).
Eerst leg ik belangrijke basisbegrippen uit. Sommigen ken je misschien, maar nu gaat het om diepe woordkennis. Dat betekent dat je de uitleg ook kent. Daarna voeren we in tweetallen verschillende opdrachten uit. Ook discussiëren we in teams, daarmee bereiden we ons voor op het debat. Over ongeveer een uur wordt het tijd voor het debat en tenslotte volgt een terugblik. Het debat komt dus pas later. In de fasen daarvoor denk je na over je argumenten. Het debat is wat kort. Als we verder willen discussiëren, dan kan dat misschien op een ander moment.
- Laat **sheet 4** en **5** (woordenschat) zien en lees dit script voor (of vertel in eigen woorden):

Vandaag krijgen jullie de kans om je stem te laten horen en te luisteren naar de **meningen** en **argumenten** van anderen. Een **mening** is dat wat je vindt. Als je tijdens het geven van je **mening** overtuigend wilt zijn, dan zeg je: 'Ik vind' en gebruik je **argumenten**. Een **argument** is een reden waarom je iets vindt. Je zegt dan: 'Want, of omdat'. Bijvoorbeeld: 'Ik vind deze schoenen fijn, want ze lopen lekker.'

.....

Vandaag gaan we discussiëren en debatteren. Een **discussie** is een gesprek dat je hebt met als doel om de ander te **overtuigen** van je gelijk. Vandaag gaan we een stapje verder dan de **discussie**. We gaan **debatteren**. Het verschil tussen een **debat** en een **discussie** is dat een debat aan regels gebonden is en dat er altijd een derde aanwezig is om het **debat** te beoordelen op **argumenten**. Daarom oefenen we met het zeggen van: 'Ik vind... omdat...' (dan geef je **argumenten**) en je zegt: 'bijvoorbeeld'. Je vertelt wat je weet en wat je hebt meegemaakt.

.....

Door met elkaar te discussiëren en ervaringen te delen, leren we van anderen. Maar zo leer je ook meer over jezelf. Als je weet wat jouw **mening** is, waar die vandaan komt en wat de invloed is van je ouders en omstanders, leer je wie je bent. Misschien durf je je eigen **mening** niet te uiten, omdat je onvoldoende kennis hebt over het onderwerp. Misschien maakt het je onzeker omdat je niet even kunt googelen zoals Bjorn uit het boek. Of misschien ben je verlegen of ben je bang dat de groep het niet met je eens is. Ik vraag je om vandaag lef te tonen. Ik vraag je om op te staan en je mening te geven. Daarbij houden we rekening met elkaar. Want, we discussiëren vandaag over EMOTIES en de stelling: 'Omgaan met emoties moet je leren.'

- Vraag: *Welke emoties ken je? Ik tel af van 3 naar 1. Dan roep je een emotie. 3..., 2..., 1!* Laat de leerlingen een emotie roepen. Reageer nog niet, maar zeg: *Dat doen we nog een keer: 3..., 2..., 1! En nog één keer: 3..., 2..., 1!*
- Bespreek de emoties. *Ik heb de emotie... gehoord. Deze emotie vind ik goed passen bij...* (kies: Kevin / Bjorn / de moeder van Bjorn / Martin: de vader van Bjorn...), omdat... (leg zelf uit en geef een voorbeeld uit het boek). Laat de leerlingen hier eventueel op reageren en nodig zo uit tot discussie.
- Opdracht 1: Emoties?!!! (**sheet 6**) | tweetallen
Leg uit: *Geef je mening over de emotie 'verdriet'. Past dat bij Bjorn? Waarom wel/niet? Geef argumenten.*
Doe dit volgens tweepraat: de één praat, de ander luistert en vat samen, daarna wisselen de leerlingen (doe dit 2 x 30 seconden).
- Doe ditzelfde met de emotie 'woede': *Geef je mening over de emotie 'woede'. Past dat bij Kevin? Waarom wel/niet? Geef argumenten.* Doe ook dit volgens tweepraat.

2. BEELDVORMINGSFASE (25 MIN.)

- Opdracht 2: Bjorn of Kevin? (**sheet 7 t/m 15**)
Alle leerlingen hebben een rood en een groen blaadje. De opdracht is als volgt. Op het digibord verschijnt telkens een foto met een emotie of een uitleg van een situatie. Vraag steeds: *Past dit beter bij Bjorn of bij Kevin? En kun je dat uitleggen? Gebruik argumenten en zeg: 'Ik vind... omdat..., bijvoorbeeld:....'*
- Toon telkens een sheet en vraag: *Rood of groen? Bjorn of Kevin?* Nodig leerlingen uit om te gaan staan als ze hun standpunt willen onderbouwen. Laat bij elke sheet drie of vier leerlingen op elkaar reageren en ontlok de discussie, maar vraag leerlingen vooral om argumenten voor hun keuze ('Ik vind... omdat..., bijvoorbeeld: ...'). Vat zo nu en dan samen en benoem de argumenten. Trek een conclusie. Wat heeft u gehoord van de leerlingen?
- Extra (meer interactie en individuele spreekruimte)
Kan de klas wat meer aan? Maak dan groepjes van vier. Maak afspraken over de luisterhouding van de leerlingen. Laat de leerlingen telkens een tot drie minuten discussiëren. Zodra er consensus is, tonen de leerlingen hun rode of groene kaartje.

PAST DIT BETER BIJ KEVIN OF BJORN?

Fotografisch geheugen	•	fragment op blz. 34/35
Eten puur en alleen beschouwen als bron van energie	•	fragment op blz. 53
Gekopieerde emoties	•	fragment op blz. 57
Iemand's grens overschrijden	•	fragment op blz. 43
Uniek	•	fragment op blz. 75
Perfectie	•	fragment op blz. 49/50
Humor	•	fragment op blz. 29/30
Online vriendschap	•	fragment op blz. 233/234

Nadat de leerlingen een kleur hebben gekozen en de keuze beargumenteerd is, kunt u een fragment uit het boek voorlezen. Deze voorleesfragmenten vindt u op nederlandleest.nl/school.

3. MENINGSVORMENDE FASE (15 MIN.)

- Leg uit: *In het boek leert Bjorn steeds beter om te gaan met zijn emoties. Maar kan hij ze zelf ook uiten? En zijn deze emoties echt? Kan een robot echte emoties hebben, denk je? Introduceer de stelling: 'Omgaan met emoties moet je leren.'*
- Extra: bekijk samen het filmpje: https://www.youtube.com/watch?v=J6Oel_HSbel of <https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3373/Zorgrobot> (Het Klokhuis, Robots!, van 9.02 t/m 11.09).
- Laat het ABC-schema (**sheet 16**) zien en licht dit toe door middel van modellering; hardop denkend voordoen. Bijvoorbeeld: *Ik neem de stelling in mijn hoofd en ik doe alsof ik het eens ben. Ik kan zeggen: 'Ja, ik ben het met de stelling eens omdat... we moeten leren om beter rekening met elkaar te houden. Dat doe je als je weet hoe je moet omgaan met bijvoorbeeld agressie of verdriet.'* Ik kan ook een voorbeeld geven: *Bijvoorbeeld toen Kevin zag dat de vader van Bjorn erg in de war was, is hij even een rondje met hem gaan lopen. Zo kon hij zijn emoties weer de baas.*
- Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen het ABC-schema invullen. De leerlingen hebben hiervoor tien minuten de tijd. Benadruk dat ze voor- en tegenargumenten mogen gebruiken en beide kanten van het schema moeten invullen. Misschien vinden ze het lastig meer dan één argument in te vullen? Nodig de leerlingen dan uit om in ieder geval meer voorbeelden aan te dragen.
- Geef verlengde instructie aan de leerlingen die dat willen.

.....

4. VERDIEPINGSFASE (25 MIN.)

- Hebben de leerlingen hun argumenten op papier staan? Dan wordt het tijd voor de Lagerhuisdiscussie (**sheet 17**). Maak een U-vormige kring met de klas.
- Wijs voor het debat begint op de spelregel die centraal staan: *Welk doel hebben jullie voor jezelf geformuleerd? Hoe kunnen wij er samen voor zorgen dat dit doel wordt behaald?*
- Maak afspraken m.b.t. lichaamstaal: *Wat doen we als teveel leerlingen staan? En te weinig? Werk aan sociale groepscohesie. Hoe kunnen we elkaar helpen? Zullen we afspreken dat we alle argumenten serieus nemen?*
Tip: Heeft u een stille klas, laat de leerlingen dan eerst in tweetallen één minuut oefenen. Heeft u een praatgrage klas, doe dat dan na afloop van het debat.
- Het debat duurt vijftien minuten. Laat de stelling op het digibord zien (**sheet 18**). Verdeel de beurten en stel desnoods subvragen om het debat op gang te brengen. Wilt u inzetten op het proces? Las dan time-outs in voor feedback met opstekers en tips (**sheet 19**).

VRAGEN EN SUBVRAGEN VOOR HET DEBAT

- Weet jij elke dag hoe je je voelt?
 - Hoe weet je dat?
 - Hoe kan het dat je het soms niet weet?
 - Is dat goed of 'fout'? – Kun je daar een conclusie aan verbinden?
 - Hebben gevoelens invloed op het gedrag?
 - Vind je dat je moet leren om emoties te herkennen? Bij jezelf of anderen?
 - Wie kan dat beter? Een robot of een mens?

.....
- Vind je dat mensen met anderen moeten delen hoe ze zich voelen? Waarom wel/niet?

.....
- Denk je dat robots weten hoe ze zich voelen?
 - Hoe leren ze dat?

.....
- Kunnen robots emoties hebben?

.....
- Hebben robots invloed op emoties van mensen?

.....
- Heb je je weleens je ingehouden qua emoties, omdat een ander zei dat dat moest?
 - Kan je dat leren van een robot?

.....
- Heb je weleens gedaan alsof je een bepaalde emotie had? Wat was de reden?

.....

5. EVALUATIEFASE (5 MIN)

- Vraag of de leerlingen hun eigen doelstelling hebben behaald. Evalueer daarna de inhoud van de les.
- Vraag of je een tip mag geven en laat de leerling die een tip krijgt reageren en vraag ook naar een top of 'opsteker'. Gebruik de hulpzin: *'Ik zie dat... Mag ik je een tip geven? Je zou...'*
- Hebben de leerlingen nog een tip voor u als debatleider?
 - Vraag: *Kun je een conclusie trekken? (sheet 20)* Geef de volgende hulpzin: *'Ik weet nu dat... dus...'*
-

EXTRA

Kijk op nederlandleest.nl/school voor extra's, zoals:

- Leesvragen bij het boek *Cyberboy*
- Een interview met Tanja de Jonge
- Een fragment uit *Cyberboy* voorgelezen door Tanja de Jonge
- Een lesje robottaal
- Een filmpje over een zorgrobot

Deze les is ontwikkeld door DISCUSSIËREN KUN JE LEREN in samenwerking met Tanja de Jonge voor Nederland Leest Junior 2017. Kijk voor meer informatie op www.nederlandleest.nl

Stichting Collectieve
Propaganda van het
Nederlandse Boek

Lezen
STICHTING LEZEN

de Bibliotheek
op school

DKJL
Discussiëren Kun Je Leren

le v
KUNST VAN LEZEN
OPENBARE BIBLIOTHEEK
EN STICHTING LEZEN